

ТУЛІНА Е. Є.
асистент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОГО СВІТУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Предметом даного дослідження є стан правового регулювання відносин у сфері використання рослинного світу в Європейському Союзі. Одним з пріоритетних напрямків політики ЄС у сфері навколишнього природного середовища є раціональне використання природних ресурсів, у тому числі й природних рослинних ресурсів) [1, с. 132]. Європейський Союз, як найпотужніше у світі інтеграційне об'єднання, сформував власний правовий порядок – право ЄС, що є правовою системою «*sui generis*». У праві ЄС, як підкреслює Є. О. Шевкунова, склався потужний пласт правових норм, які регламентують питання довкілля і які утворили галузь права навколишнього природного середовища ЄС. Норми установчих договорів останнього передбачають всебічний захист довкілля. Саме в ЄС активно застосовується таке джерело міжнародного екологічного права, як стандарти, що діють у формі регламентів і директив. Перші з них мають безпосередньо застосовуватись у національному праві держав-членів ЄС, другі вимагають відповідної гармонізації національного законодавства з правом ЄС. У рамках вторинного права ЄС сформовано значний масив нормативних актів з питань захисту навколишнього природного середовища [2, с. 11].

Основним документом ЄС у досліджуваній царині слід назвати Директиву Ради 92/43 / ЄЕС про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори [3], згідно з якою вживані заходи розробляються з метою підтримки й відновлення у сприятливому стані природних середовищ існування й видів дикої фауни і флори. Держави-члени ЄС теж повинні зробити все можливе для створення системи жорсткої охорони видів рослин, забороняючи навмисно підбирати, збирати, зрізувати, виривати з корінням або пошкоджувати ці рослини в їх ареалі дикої природи чи здійснювати інші негативні дії. З нашого погляду, все передбачене цією Директивою, побічно позитивно впливає на правовідносини у сфері використання рослинного світу.

У Регламенті (ЄС) № 338/97 про охорону видів дикої флори і фауни шляхом регулювання торгівлі ними [4] вводяться обмеження на використання перелічених у доповненнях до цього документа видів дикої флори з метою отримання комерційної вигоди і продажу.

Ще одним важливим правовим актом вважається Рішення Ради 82/72 / ЄЕС про підписання Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі [5]. Слід підкреслити, що його позитивний аспект полягає саме в тому, що значна увага в Рішенні приділяється обмеженому використанню зникаючих і рідкісних видів дикої флори.

Як бачимо, в європейському законодавстві нормативні акти є більш процедурними в регулюванні конкретної сфери про рослинний світ, водні й земельні ресурси тощо. Вони, як правило, містять методи й механізми, спрямовані на вдосконалення прийнятих рішень, розроблення і впровадження змін до законодавства держав-членів ЄС [6, с. 51–52].

У цьому контексті досить цікавим і важливим моментом вбачається те, що законодавство ЄС, на відміну від українського, оперує терміном «флора», а не «рослинний світ».

Основними відмінностями між законодавством вітчизняним і ЄС є те, що в Україні розглядувані нами відносини регулюються матеріальними і процесуальними нормами, що містяться в підгалузевих нормативних актах (Закон України «Про рослинний світ», Лісовий кодекс України тощо), а в ЄС – більш процедурними нормами, що містять методи й механізми, спрямовані на вдосконалення прийняття рішень, розроблення і впровадження змін безпосередньо в законодавство держав-членів ЄС. Крім того, нормативні акти Європейського Союзу оперують терміном «флора», а не «рослинний світ», на відміну від українського законодавства, яке розглядає складовими частинами рослинного світу флору й рослинність, до якої й відносить ліси як тип останньої.

Зазначимо, що законодавство України має подібні риси із законодавством країн СНД та інших держав ближнього зарубіжжя. Оскільки підвалини екологічного права були закладені вченими ще радянського періоду в законодавстві країн СНД та інших держав ближнього зарубіжжя. Але останнім часом спостерігається тенденція до гармонізації законодавства України й законодавства ЄС, підтвердженням чому є прийняття Закону України від 18 березня 2004 р., який схвалив «Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [7]. У ньому охорона навколишнього природного середовища, в тому числі й раціональне використання рослинного світу, віднесено до пріоритетної сфери здійснення адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Як наголошує І. В. Гиренко, імплементуючи нормативні акти міжнародного характеру, національне законодавство в такий спосіб переймає досвід інших країн, запозичує позитивні моменти у справі охорони й раціонального використання природних ресурсів, втілює у практичне життя набутий досвід, вимоги і стандарти відповідно до законодавчих актів ЄС, а також інших нормативних документів міжнародного характеру в цій царині [8, с. 351]. З погляду В. І. Лозо, бажання зближувати правове регулювання екологічних відносин України і країн-членів ЄС – це не просто вимога часу у зв'язку з формуванням нових відносин на геополітичній карті світу, а й необхідна закономірність розвитку внутрішньої й зовнішньої функцій вітчизняної екологічної політики [9, с. 27].

Попри все різноманіття підходів до правового регламентування щодо рослинного світу існують і спільні моменти, які формують організаційно-планові заходи з охорони рослинного світу (флори, лісів тощо), запровадження попереджувальних дій, контроль та участь громадськості в їх реалізації.

Спираючись на них можна встановити, чи цей позитивний досвід використати одразу, чи через певний проміжок часу, визначивши в такий спосіб перспективу розвитку і зміни зазначеної сфери [10, с. 116].

Отже, удосконалення регламентації відносин щодо використання об'єктів рослинного світу не тільки належить здійснювати на рівні національного законодавства, а й виходити за його межі на міжнародний рівень. Також не буде зайвим запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн у регулюванні цих відносин і гармонізація національного законодавстві й законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Consolidated treaties. Charter of fundamental rights [Electronic resource] // European Union. – Access mode: http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190enc_002.pdf#nameddest=article191 (date of treatment: 01.03.2016). – Title from the screen.
2. Шевкунова Є. О. Джерела міжнародного екологічного права: становлення та розвиток : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Євгенія Олександрівна Шевкунова ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2014. – 18 с.
3. Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року «Про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори» // Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів, 2004. – С. 151–167.
4. Регламент Ради (ЄС) № 338/97 від 9 грудня 1996 року про захист видів дикої фауни і флори шляхом регулювання торгівлі представниками таких видів // Офіційний вісник Європейського Союзу. – 1997. – № 61.
5. Рішення Ради 82/72/ЄЕС про підписання Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі // Офіційний вісник Європейського Союзу. – 1982. – № 38.
6. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку [Електронний ресурс] : док. підгот. в рамках проекту ПРООН/ГЕФ «Оцінка національного потенціалу в сфері глобального екологічного управління в Україні» / М-во охорони навколиш. природ. середовища України, Програма Розвитку ООН, Глобал. Еколог. Фонд. – Київ, 2007. – 184 с. – Режим доступу: [HYPERLINK "http://www.un.org.ua/files/national_ecology.pdf" www.un.org.ua/files/national_ecology.pdf](http://www.un.org.ua/files/national_ecology.pdf) . (дата звернення: 01.03.2016). – Заголовок з екрана.
7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
8. Гиренко І. В. Правова охорона рослинного світу України: сучасна парадигма : монографія / І. В. Гиренко ; [за заг. ред. В. І. Семчика]. – Київ : НУБіП України, 2015. – 398 с.
9. Лозо В. І. Правові основи екологічної політики Європейського Союзу : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06 / В. І. Лозо ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2010. – 36 с.
10. Соколова А. К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку : монографія / А. К. Соколова. – Х. : Право, 2009. – 288 с.